

Sygn. akt II Ca 384/14

POSTANOWIENIE

Dnia 24 czerwca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy II Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Anatol Gul

Sędziowie: SO Piotr Rajczakowski

SO Jerzy Dydo

Protokolant: Alicja Marciniak

po rozpoznaniu w dniu 24 czerwca 2014 r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z wniosku R. Z. i B. Z.

przy udziale (...) SA w K.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wnioskodawców

od postanowienia Sądu Rejonowego w Świdnicy

z dnia 10 lutego 2014 r. sygn. akt I Ns 751/12

postanawia:

oddalić apelację.

Sygn. akt II Ca 384/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 10 lutego 2014r Sąd Rejonowy w Świdnicy I Wydział Cywilny w sprawie z wniosku R. Z. i B. Z. przy udziale (...) SA w K. oddalił wniosek o ustanowienie służebności przesyłu i obciążył wnioskodawców kosztami procesu.

Sąd Rejonowy ustalił, że wnioskodawcy są współwłaścicielami działki gruntu nr (...)w M., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...). Przez działki wnioskodawców przebiega napowietrzna linia elektroenergetyczna niskiego napięcia (...)z przewodami nieizolowanymi i izolowanymi z czterema podwójnymi słupami żelbetonowymi (rozkrocznymi) oraz linia średniego napięcia z jednym słupem rozkrocznym – żelbetonowym. Ponadto przebiegają dwie linie niskiego napięcia z przewodami izolowanymi od słupa do stacji trafo. Linia niskiego napięcia jest linią poniemiecką została przez poprzednika prawnego uczestnika odebrana i przekazana po remoncie do eksploatacji 21 maja 1982r.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że wniosek podlega oddaleniu, ponieważ uczestnik postępowania nabył przez zasiedzenie służebność gruntową na prawach przesyłu. Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem SN nabycie służebności gruntowej na prawach przesyłu przez zasiedzenie było

możliwe także przed wejściem w życie przepisów kodeksu cywilnego wprowadzających instytucję służebności przesyłu. Zastosowanie w takim przypadku miał odpowiednio stosowany przepis art. 292 kc. Sąd Rejonowy wskazał, że linie elektroenergetyczne przechodzące przez działkę wnioskodawców zostały wybudowane przed 1945r., a wyremontowane w 1982r. Obecnie urządzenia przesyłowe należą do uczestnika postępowania, a w dacie sporządzania protokołu odbioru technicznego po remoncie użytkowane były przez przedsiębiorstwo państwowe - Zakład (...), który z dniem 20 lipca 1993r. został przekształcony w spółkę akcyjną Zakład (...) SA.

Odwołując się do orzecznictwa SN Sąd Rejonowy stwierdził, że osoba prawna, która przed dniem 1 lutego 1989r. mając status państwowej osoby prawnej, nie mogła nabyć (także w drodze zasiedzenia) własności nieruchomości ani ograniczonych praw rzeczowych, może do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po 1 lutego 1989 doliczyć okres posiadania Skarbu Państwa sprzed tej daty. Stanowisko to wyrażone zostało szczególnie właśnie w odniesieniu do przedsiębiorstw energetycznych i innych przedsiębiorstw przesyłowych, które w istocie były dzierżycielami w rozumieniu art. 338 kc, co uniemożliwiało im, podobnie jak art. 128 kc nabycie na swoją rzecz własności ani innych praw rzeczowych. Według Sądu Rejonowego uczestnik postępowania wykazał zgodnie z art. 176 kc, że po 1 lutego 1989r. nastąpiło na niego jako przedsiębiorcę przeniesienie posiadania służebności gruntowej przez Skarb Państwa. Uczestnik postępowania mógł więc doliczyć do okresu biegu terminu zasiedzenia służebności okres posiadania służebności przez poprzednika prawnego Zakładu (...). W tej sytuacji skoro wnioskodawcy ani poprzedni właściciele działki objętej wnioskiem przed upływem okresu zasiedzenia nie przerwali biegu zasiedzenia to najpóźniej 21 maja 2012r. uczestnik nabył przez zasiedzenie służebność gruntową na prawach przesyłu. O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 520 § 3 kpc w związku z § 7 pkt 3 rozp. Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r w sprawie opłat za czynności radców prawnych /.../. Sąd Rejonowy obciążył też wnioskodawców częścią wydatków sadowych poniesionych tymczasowo przez Skarb państwa na opinie biegłego.

Od postanowienia Sądu pierwszej instancji apelację złożyli wnioskodawcy zaskarżając postanowienie w całości i zarzucając:

I. Naruszenie prawa materialnego, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

- art. 6 kc w zw. z art. 176 kc w zw. z art. 292 kc- poprzez ich błędne zastosowanie i uwzględnienie zarzutu zasiedzenia podniesionego przez Uczestnika podczas gdy zgodnie z najnowszym orzeczeniem Sądu Najwyższego w sprawie II CSK 10/13 z 20.09.2013r. SN wskazał, iż do uznania zasiedzenia służebności przesyłu musi nastąpić formalne przeniesienie posiadania urządzeń przesyłowych. Mają to być urządzenia, a nie nieruchomość władająca. Brak decyzji albo umowy dotyczącej przeniesienia urządzeń nie oznacza, że przedsiębiorca nie stał się posiadaczem z dniem zniesienia zasady jednolitej własności państwowej, lecz, że nie udowodnił tego w postępowaniu sądowym
- art. 285 kc w zw. z art. 292 kc- poprzez ich błędną wykładnię i uznanie przez Sąd I instancji, iż Uczestnik posiada prawo do korzystania z nieruchomości wnioskodawcy, które zostało zasiedziane i w konsekwencji oddalenie wniosku o ustanowienie służebności przesyłu. Wskazać należy, iż Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu K 1/94, Sąd Najwyższy w wyroku z 08.07.2011r., IV CSK 532/10 oraz w wyroku z dnia 16.02.2012r. IV CSK 229/11- doszli do przekonania, iż sprzeczny z Konstytucją może być zarówno przepis jak i jego wykładnia. Wskazane przepisy odnośnie ich wykładni są zaś przedmiotem pytania prawnego postawionego Trybunałowi Konstytucyjnemu przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu w sprawie II Ca 1372/12.
- art. 3 kc poprzez jego niezastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do uwzględnienia zarzutu zasiedzenia zgłoszonego przez uczestnika, podczas gdy bieg terminu potrzebny do zasiedzenia służebności przesyłu może biec dopiero od dnia, w którym prawo to zostało ustanowione tj. od dnia 3 sierpnia 2008r. Również Minister Finansów w interpretacji ogólnej nr DD3/033/101/CRS/13/RWPD-48186/RD-70020/13 wskazuje na odrębność służebności gruntowej od służebności przesyłu. Nie mogą więc być stosowane przepisy dotyczące służebności gruntowej wprost do służebności przesyłu, gdyż są to odrębne instytucje prawne.
- art. 3051 k.c. poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji nierozpoznanie istoty sprawy, podczas gdy wniosek dotyczył ustanowienia służebności na rzecz Uczestnika postępowania, a ten korzysta z nieruchomości

wnioskodawcy bez podstawy prawnej, albowiem nie udowodnił on nabycia służebności przesyłu przez jej zasiedzenie

- art. 5 k.c. polegającej na uwzględnieniu zarzutu zasiedzenia, w sytuacji gdy zarzut ten sprzeczny jest z zasadami współżycia społecznego i zmierza w istocie do obejścia przepisów prawa dotyczących służebności przesyłu, wprowadzonych do ustawy i obowiązujących od dnia 03 sierpnia 2008r. Po tym jak ustawodawca uregulował służebność przesyłu w ustawie nie dopuszczalne jest już nabycie przez przedsiębiorstwo w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu.
- art. 292 k.c. poprzez nieprawidłową wykładnię, co w konsekwencji doprowadziło do przyjęcia, iż w niniejszej sprawie doszło do zasiedzenia służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu. Jednocześnie wskazać należy, iż Sąd Okręgowy we Wrocławiu postanowił (II Ca 1372/12 z dnia 06 maja 2013r.) na podstawie art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne następującej treści: „ czy przepis art. 292 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964r. kodeks cywilny w zw. z art. 172 § 1 kc i art. 285 § 1 i 2 kc w zakresie, w jakim stanowią podstawę prawną nabycia w drodze zasiedzenia przed dniem 3 sierpnia 2008r. służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego, są zgodne z treścią art. 64 ust., 2 i 3 oraz art. 21 ust. 1, art. 31 ust. 3 i 2 Konstytucji RP, a także art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności”.
- art. 285 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niewłaściwą interpretację i zastosowanie wykładni rozszerzającej odnośnie tego przepisu, które to zabiegi interpretacyjne doprowadziły do formułowania przepisów z całkowitym pominięciem ich językowej treści, co w konsekwencji doprowadziło do przyjęcia, iż w niniejszej sprawie doszło do zasiedzenia służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz Uczestnika.
- art. 172 § 1 kc poprzez jego błędne zastosowanie podczas gdy zgodnie z wyrokiem

Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009r, (II CSK 594/08 Lex nr 510969) i wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2008r. (II CSK 346/08, lex 484714) -przedsiębiorstwo energetyczne, które nie legitymuje się uprawnieniem do ingerowania w strefę cudzej własności nieruchomości dla bieżącego utrzymania urządzeń przesyłowych, korzysta z tej nieruchomości w złej wierze. Wszelkie dowody przedstawione w tym postępowaniu przez Uczestnika nie wykazały jakiegokolwiek dokumentu, którym Uczestnik mógłby wykazać uprawnienie do korzystania z nieruchomości wnioskodawców. Uczestnik nie wystąpił również w stosownym czasie o uzyskanie dokumentu jednoznacznie potwierdzającego nabycie służebności (postanowienie Sądu). Ponadto Uczestnik nie przedstawił dokumentów, które pozwalają w jakikolwiek sposób na identyfikację z przedmiotową nieruchomością. Sąd I instancji rozpoznając zarzut zasiedzenia, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w sprawach o zasiedzenie , nie mógł oprzeć się jedynie na domniemaniach wynikających z przepisów kodeksu cywilnego. To na Uczestniku postępowania spoczywał ciężar udowodnienia spełnienia wszystkich przesłanek zasiedzenia.

- art. 172 § 1 kc poprzez błędne zastosowanie i uznanie dobrej wiary po stronie Uczestnika postępowania podczas gdy w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nie uregulowanie po zmianach własnościowych kwestii korzystania ze spornych gruntów oznacza brak tytułu prawnego zob. np. wyroki z dnia 25 listopada 2008r. II CSK 346/08, niepubl, z dnia 03 kwietnia 2009r. II CSK400/08 niepubl., z dnia 24 lipca 2009r. II CSK 121/09, niepubl, z dnia 20 sierpnia 2009r., II CSK 166/09 niepubl). Sad Najwyższy akceptując to stanowisko w uzasadnieniu postanowienia z dnia 17 marca 201 Or. II CSK 439/09 nipubl., podniósł, że brak własnego tytułu uprawniającego do korzystania w zakresie służebności z cudzego gruntu wyłącza dobrą wiarę, skoro powinien wzbudzić poważne wątpliwości odnośnie do tego, czy posiadaczowi przysługuje prawo do korzystania z rzeczy w dotychczasowym zakresie.

Stanowczego podkreślenia wymaga, iż skoro Sąd I instancji uznał za zasadny podniesiony przez uczestnika zarzut zasiedzenia służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu, który to zarzut niweczy wniosek, a został złożony przez Uczestnika już w odpowiedzi na niego, Sąd I instancji winien już na tym etapie zbadać jego zasadność i w konsekwencji jego przyjęcia oddalić wnioski o ustanowienie służebności w całości, nie zaś prowadzić całe postępowanie dowodowe i narażać strony na wysokie koszty, skoro dopatrył się podstawy oddalenia wniosku

- nie powinien przeprowadzać dalszego - kosztownego postępowania dowodowego, a przede wszystkim dopuszczać dowody w postaci opinii biegłych, gdyż w sytuacji uznania zasiedzenia służebności przesyłu nie były one konieczne do rozstrzygnięcia sprawy.

II. Naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

- art. 249 kpc- poprzez jego niezastosowanie i nie zażądanie przez Sąd I instancji okazania dokumentów przedsiębiorstwa w oryginale mimo tego, iż dowody przedłożone przez Uczestnika w toku postępowania mogą budzić wątpliwości do ich autentyczności.

Błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu :

- Ciągłości okresu posiadania prawa przez Uczestnika, podczas z dokumentu „zarządzenie Ministra Gospodarki nr 26/ORG/89 z dnia 16 stycznia 1989r. wynika, iż przedsiębiorstwo powstaje w wyniku podziału w wyniku podziału przedsiębiorstwa pod nazwą (...)w P.na bazie zakładu (...)w W., z dokumentu tego nie wynika, które składniki podzielonego przedsiębiorstwa zostały przydzielone poprzednikowi prawnemu Uczestnika, Tym samym Uczestnik nie udowodnił, iż infrastruktura znajdująca się na nieruchomości wnioskodawcy została mu prawnie przekazana, a tym samym nie udowodnił ciągłości posiadania, która to przesłanka jest niezbędna do uznania zasiedzenia,

III. W oparciu o tak sformułowane zarzuty, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. wnieśli o :

1) uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi I Instancji;

2) zasądzenie od Uczestnika na rzecz Wnioskodawcy kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według stawek

Ewentualnie, w razie uznania przez Sąd, iż nie zachodzą ku temu przesłanki na podstawie art. 386 § 1 kpc wnieśli o:

1) zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez uwzględnienie wniosku w całości i zasądzenie kosztów postępowania w I instancji na rzecz wnioskodawczyń

2) zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania apelacyjnego wg norm przepisanych.

Przy rozpoznaniu apelacji Sąd Okręgowy dodatkowo ustalił:

Napowietrzna linia elektroenergetyczna (...)została 29.12.1976r przyjęta na stan jako środek trwały przez przedsiębiorstwo przesyłowe.

/ d. wydruk komputerowy – wprowadzenie dokumentu przyjęcia środka trwałego k.48/

Z dniem 1 stycznia 1989r zostało utworzone przedsiębiorstwo państwowe – Zakład (...) w W.. Przedsiębiorstwo powstało w wyniku podziału innego przedsiębiorstwa państwowego (...) w P.” na bazie zakładu: Zakład (...) w W.. Powstałemu przedsiębiorstwu przydzielone zostały składniki mienia powstałe z podziału (...) w P..

/d. zarządzenie Ministra Przemysłu z dnia 16.01.1989r nr 26/ORG/89 k.53-54/

Z dniem 20.07.1993r dokonano podziału przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą: zakład (...) w W. w celu wniesienia przez Skarb Państwa zorganizowanej części mienia przedsiębiorstwa do spółki akcyjnej (...) SA w W. i przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład (...) w W. w jednoosobową spółkę skarbu Państwa pod nazwą Zakład (...) SA w W.. Na Zakład (...) SA w W. przeszły uprawnienia i obowiązki przekształconego przedsiębiorstwa państwowego.

/d. zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z 20.07.1993r nr 197/Org/93 k.55 – akt przekształcenia przedsiębiorstwa w spółkę akcyjną k.57-65, odpis RHB nr 1310 z dnia 1.09.1993r k.66/.

W dniu 30.04.2004r Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Fabrycznej IX Wydział Gospodarczy KRS dokonał wpisu połączenia Zakładu (...) SA w W. z Zakładem (...) SA w J., który następnie zmienił nazwę na (...) SA, a od 1.09.2011r na (...) SA.

/d. postanowienie Sądu Rejonowego dla Wrocławia Fabrycznej z dnia 26.05.2004r k.67 fakty częściowo bezsporne/

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja nie jest zasadna.

Na wstępie należy zauważyć, że ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Rejonowy nie były wystarczające do rozstrzygnięcia sprawy, dlatego też Sąd Okręgowy poczynił uzupełniające ustalenia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia na podstawie przedłożonych w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji dowodów z dokumentów.

Oceniając zarzuty apelacji stwierdzić należy, że przede wszystkim sprowadzają się one do kwestionowania możliwości zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu co do zasady przed dniem 3.08.2008 r. tj. przed wprowadzeniem do kodeksu cywilnego instytucji służebności przesyłu. Skarżący zarzuca dokonywanie niewłaściwej, funkcjonalnej wykładni przepisów art.385 kc i art.392 kc, sprzecznej z treścią tych przepisów.

Sąd Okręgowy nie podziela tych zarzutów. W ostatnich latach utrzymała się jednolita linia orzecznictwa sądowego, co do tego, że istnieje możliwość nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej, odpowiadającej treści służebności przesyłu (art.292 kc w związku z art.352 kc), nawet wówczas, gdy posiadanie rozpoczęło się przed wejściem w życie przepisów wyraźnie normujących służebność przesyłu (np. postanowienie SN z 5.06.2009 r I CSK 392/08 LEX 578032, uchwała SN z 22.05.2013r. sygn. III CZP 18/13 Biul.SN 2013/5/5. Przytaczanie w tym miejscu po raz kolejny szerokiej argumentacji Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych przemawiającej za przyjęciem dopuszczalności nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu przy odpowiednim zastosowaniu przepisów art.292 kc w związku z art.352 kc i art.385 kc, Sąd Okręgowy uważa za zbędne, tym bardziej że ta argumentacja znana jest pełnomocnikowi skarżących.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych dominujący jest również pogląd – akceptowany przez tut. Sąd Okręgowy – że osoba prawna, która przed dniem 1 lutego 1989r mając status państwowej osoby prawnej nie mogła nabyć (także w drodze zasiedzenia) własności nieruchomości ani ograniczonych praw rzeczowych, może natomiast do okresu samoistnego posiadania po 1 lutego 1989 r doliczyć okres posiadania Skarbu Państwa sprzed tej daty. Stanowisko to wywołane zostało w szczególności właśnie w odniesieniu do przedsiębiorstw energetycznych i innych przedsiębiorstw przesyłowych, które do dnia 1 lutego 1989r. korzystały ze służebności gruntowej na prawach przesyłu w ramach zarządu mieniem państwowym w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa (zob.post.SN z dnia 13.10. 2011r. V CSK 502/10 LEX nr 1096048, z dnia 25.01.2006 I CSK 2005 Monitor Prawniczy 2006/24, z dnia 17.12.2010 III CZP 108/2010, z 12.01.2012r. IV CSK 183/11.

W rozpoznanej sprawie uczestnik postępowania przedłożył dokument k. 48, z którego wynika, że linia elektroenergetyczna przebiegająca przez działkę wnioskodawców została przyjęta jako środek trwały na rzecz wówczas działającego przedsiębiorstwa przesyłowego w dniu 29.12.1976 r. Od tej daty należy zatem liczyć początek biegu terminu zasiedzenia służebności gruntowej, odpowiadającej służebności przesyłu, oczywiście zasiedzenie bieгло do 1 lutego 1989r na rzecz Skarbu Państwa. Sąd Rejonowy nie poczynił żadnych ustaleń co do tego czy posiadanie było w dobrej lub złej wierze. Nie ma to jednak istotnego znaczenia, ponieważ przyjmując korzystne dla wnioskodawców założenie, że posiadanie było w złej wierze i tak nastąpiło zasiedzenie służebności gruntowej, odpowiadającej służebności przesyłu, przyjmując zgodnie z art.176§1 kc możliwość doliczenia do okresu samoistnego posiadania

uczestnika postępowania okres posiadania Skarbu Państwa. W takim przypadku zasiedzenie służebności gruntowej, odpowiadającej służebności przesyłu nastąpiło z dniem 29.12.2006r.

Sąd Okręgowy uważa, że uczestnik postępowania w sposób dostateczny wykazał przy tym ciągłość posiadania i przejście posiadania z poprzedników prawnych uczestnika na niego. Nie ulega wątpliwości, że przedmiotowe linie elektroenergetyczne przechodzące przez działkę wnioskodawców nieprzerwanie były użytkowane przez przedsiębiorstwo przesyłowe, które zmieniało swoją formę organizacyjną od przedsiębiorstwa państwowego do spółki akcyjnej. Nie można się zgodzić z zarzutem skarżącego, że uczestnik postępowania nie wykazał ciągłości posiadania. Z zarządzenia Ministra Gospodarki nr 26/ORG/89 z 16 stycznia 1989r. wynika, że utworzony z dniem 1.01.1989r. Zakład (...) w W. powstał na bazie Zakładu (...). Po przekształceniu Zakładu (...) w spółkę prawa handlowego na mocy art. 5 ust.1 obowiązujący w tym czasie ustawy z 5 lutego 1993r. o przekształceniach przedsiębiorstw państwowych (...) spółka powstała w wyniku przekształcenia wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki przekształconego przedsiębiorstwa państwowego.

W tej sytuacji przyjąć należy, że Sąd Rejonowy prawidłowo stwierdził zasiedzenie przez uczestnika postępowania służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu, tyle tylko, że zasiedzenie ustąpiło z dniem 29.12.2006r. a nie 21 maja 2012r.

Podniesione w apelacji dalsze zarzuty naruszenia prawa materialnego a to art. 172 kc. i art. 305¹ kc. nie są trafne.

Z powyższych względów apelacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 kpc. w związku z art. 13§2 kpc.